

Tatiana M. TOFAN
Sveatoslav V. MIHALACHE
Oleg B. FRUNZE
Public Administration Academy
Chişinău, R.Moldova

THE SPECIFICS OF NATIONAL REGIONAL DEVELOPMENT STRATEGY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Metodological

Keywords

Regional development
Policies
Strategies
Monitoring
Evaluation

JEL Classification

R11

Abstract

The experience in the Republic of Moldova during 2010-2014 period to implement the National Strategy of Regional Development, has demonstrated the need to develop monitoring and evaluation methodology of these strategy, and put accent on the development of regional statistics, on the indicators of projects, regions and the national level, on the development of methodology for assessing the impact of the projects, to ensure the dissemination of results in monitoring and evaluation by placing the information on the website of the Ministry of Regional Development and Construction and Regional Development Agencies in periodic newsletters. To ensure transparency in monitoring and evaluation in the implementation of regional development policy confirms the responsibility of actors involved in the area, condition the right to take effective measures to correct the activities which do not correspond to the policy and provides the opportunity to examine the dynamics of the processes of socio-economic development of the regions.

Economia Republicii Moldova a trecut prin câteva perioade distincte. Prima perioadă (1992-1999) se caracterizează prin scăderea PIB-ului cu 42,4%. Începând cu anul 2001 economia Moldovei a înregistrat o creștere moderată. În perioada 2001-2005, creșterea reală anuală a PIB-ului a fost între 6,1% și 7,8%, iar creșterea cumulată a PIB-ului în perioada de recuperare (2000-2006) a fost de 62,9%. Totuși, începând cu anul 2008 economia a fost supusă influențelor negative cauzate de criza financiară globală. Au fost afectați practic toți indicatorii economici. Conform datelor preliminare, în 2009 PIB-ul a scăzut cu circa 9%.

Sursa principală de creștere a economiei Republicii Moldova a constituit-o consumul gospodărilor casnice, finanțat în mare parte din contul sporirii veniturilor interne (salariul real a crescut în această perioadă de circa 2,8 ori), precum și din veniturile rezidenților obișnuiți din munca peste hotare. O contribuție mai modestă la creșterea economică au avut-o investițiile în capital fix, care au crescut de 2,5 ori față de anul 2000, constituind în medie 15,7% din PIB.

Între 2000-2008 serviciile de transport, telecomunicații și tranzacțiile cu bunuri imobiliare au generat o creștere de peste 25% a PIB-ului. În același timp, s-a redus considerabil contribuția agriculturii la creșterea economică, iar industria prelucrătoare a constituit doar a cincea parte din creșterea PIB-ului. Aceste tendințe au condus la o schimbare semnificativă în structura producției în Moldova. Ponderea agriculturii în valoarea adăugată brută a scăzut de la 29% până la 15,2%, pe când ponderea serviciilor s-a majorat de la 48% până la 62%. Cota industriei s-a redus de la 17,1% până la 14%. Importurile se caracterizează prin ponderea înaltă a materiei prime, a resurselor energetice, precum și a bunurilor capital-intensive.

Din 2001 Republica Moldova este membru al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). În relațiile sale cu UE Guvernul are drept scop obținerea celor mai avantajoase preferențe comerciale autonome din partea UE. Acestea ar putea lua forma unui acord de liber schimb asimetric, în conformitate cu care UE va oferi Moldovei acces liber (cota zero a tarifelor vamale) pentru aproape toate bunurile, cu excepția celor care ar putea influența substanțial anumite segmente ale pieței comunitare.

Deși pe parcursul perioadei 2005-2006 rata investițiilor în capitalul fix s-a majorat, în 2007-2008 s-a atestat o rată de creștere mai moderată. Nivelul actual al investițiilor în capitalul fix rămâne insuficient pentru a genera o creștere durabilă. Piața investițiilor străine directe este extrem de competitivă, iar economia Republicii Moldova nu este suficient de atractivă în comparație cu alți competitori.

Tendențele demografice negative sunt printre cele mai nefaste consecințe ale procesului

de tranziție economică și socială din Moldova. Sporul natural al populației și rata netă a migrației au fost constant negative, începând cu anul 1998, deși situația s-a ameliorat ușor în ultimii ani.

Adițional, există un ir de probleme care afectează funcționarea pieței forței de muncă. Acestea includ: nivelul înalt de rigiditate; rata înaltă a omajului sezonier și structural; productivitatea și salariile joase; nivelul înalt al relațiilor informale într-un ir de domenii de producție; oportunități inegale de angajare pentru tineri, femei și populațiile socialmente vulnerabile. Aceste probleme se concentrează în special în zonele rurale.

Din 2000 rata șomerilor s-a redus constant. Astfel, în 2006 rata șomerilor absolute a constituit 30,2% în comparație cu 40,2% în 2002 și 73% în 1999.

Declinul economic din 1990 a cauzat anumitor unități industriale și sectoare de producție mai multe daune decât altora și a diversificat modelele comerciale și de distribuție, accentuând astfel discrepanța dintre nivelurile de dezvoltare economică regională. (Tabel 1)

Studiile privind șomerii în R.Moldova, efectuate pe parcursul implementării programelor naționale de dezvoltare au evidențiat că acest fenomen persistă în deosebi în mediul rural. Preponderent este afectat de șomerii populației din satele mici, cu o infrastructură slab dezvoltată, cu via economică dominată de agricultură.

Dezechilibrul în dezvoltarea economică și socială a contribuit la apariția unor probleme mari în dezvoltarea localităților, inclusiv concentrarea dezvoltării și tendințele de creștere în municipiul Chișinău, declinul orașelor, subdezvoltarea comunităților rurale și dezechilibrul în dezvoltarea localităților. Soluționarea acestor probleme este principala provocare pentru politica de dezvoltare regională.

Instituțiile implicate în elaborarea și realizarea strategiilor pentru dezvoltarea regională sunt reprezentate de Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR), Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC), Consiliul Regional pentru Dezvoltare (CRD), Agențiile de Dezvoltare Regională nord, centru și sud respectiv.

Acte normative utilizate în planificarea dezvoltării regionale, care reflectă politica națională și determină mecanismele de implementare sunt: Legea nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și Hotărârea de Guvern nr.158 din 4 martie 2010 cu privire la aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR). Conceptul și obiectivele politicii de dezvoltare regională sunt conforme experiențelor europene și se încadrează în Programul de Vecinătate.

Principalele obiective ale dezvoltării regionale sunt:

a) obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova;

b) reducerea dezechilibrului nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiunile din interiorul lor;

c) consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor;

d) susținerea activității autorităților administrației publice locale și a colectivităților locale, orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților și coordonarea interacțiunilor lor cu strategiile și programele naționale, de sector și regionale de dezvoltare.

Documente-cheie de planificare strategică a dezvoltării regionale:

- Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) - principalul document de planificare a dezvoltării regionale care reflectă politica națională în domeniu și introduce mecanismele naționale ale acestei dezvoltări;
- Planul Anual de Implementare (PAI) - Document de planificare anual a procesului de implementare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională;
- Documentul Unic de Program (DUP) - document guvernamental, elaborat în baza strategiilor de dezvoltare regională și a planurilor operaționale regionale, de programare pe termen scurt a implementării politicii de dezvoltare regională;
- Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) - document al politicii de dezvoltare regională pe termen mediu care identifică prioritățile, include proiectele și măsuri specifice pentru implementarea acestei politici în cadrul regiunii de dezvoltare;
- Planul Operațional Regional (POR) - plan de implementare a strategiei de dezvoltare regională, care conține programele, proiectele și activitățile prioritare.

Apoi proiectele întocmite conform metodologiilor elaborate sunt evaluate de către Comisia de Evaluare a Proiectelor de Dezvoltare Regională, formată pe lângă Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, ce întrunește ase persoane din ministerele implicate și doi experți tehnici specialiști în domeniile relevante pentru proiectele ce urmează să fie evaluate. Proiectele ce au acumulat scoruri maxime sunt selectate și recomandate către implementare.

Reieșind din necesitatea de a înțelege mai profund cauzele care provoacă sărăcia în mediul rural al țării, dar și din necesitatea urgentă de date la nivelele local și raional pentru elaborarea și direcționarea adecvată a politicilor de reducere a sărăciei și de creștere economică, Ministerul Economiei și Comerțului a elaborat Indicele de Deprivare a Ariilor mici (IDAM).

Indicele de deprivare a ariilor mici este un indicator care arată nivelul de dezvoltare al comunităților locale și este utilizat în practica internațională, în special, la implementarea politicii de dezvoltare regională. Acesta oferă informații la nivelul cel mai jos de dezagregare, reflectând nivelul de dezvoltare al comunităților și cuprinde toate localitățile rurale din Republica Moldova. La fel, oferă informații despre dezvoltarea economică a localităților, accesul la diferite facilități de infrastructură, accesul la educație, servicii de sănătate, posibilitățile bugetelor publice locale de a susține categoriile vulnerabile ale populației (persoane în etate, cu dizabilități, șomeri, familii cu 3 și mai mulți copii), altele informații. Baza de date este publică, plasată pe site-ul Ministerului Economiei.

Indicatorii social-economici, ce caracterizează condițiile de trai ale populației localităților sunt furnizate de primării către Ministerul Economiei și apoi sunt analizate privind realizarea obiectivelor principale de dezvoltare regională. Pentru analiză au fost identificate 7 domenii, fiecare reprezentând un aspect aparte al deprinderii rurale, acestea fiind: deprivarea după venituri, deprivarea economică, deprivarea demografică, deprivarea asistenței medicale, deprivarea educațională, deprivarea condițiilor de trai și deprivarea geografică. Pentru fiecare domeniu a fost elaborat un indice de deprivare separat, care, cu utilizarea anumitor ponderi, au fost combinate în unul complex.

Indicii de deprivare sunt calculați pentru 843 comunități rurale ale Republicii (cu excepția localităților din regiunea transnistreană). Pentru a stabili nivelul de deprivare a localităților într-un anumit domeniu, prioritățile au fost aranjate în ordinea rangului obținut: rangul 1 indică cea mai deprivată comunitate (cea mai săracă, lipsită de anumite servicii), rangul 843 – cea mai puțin deprivată (cea mai prosperă).

În figurile de mai jos se prezintă indicele de deprivare multiplă sau indicele agregat în mediul rural în Republica Moldova pentru anii 2008 și 2012 corespunzător. (Figura 1, figura 2)

Pentru evaluarea sărăciei nemonetare și calcularea indicelui de deprivare multiplă a ariilor mici, a fost necesar de combinat date din diverse surse. Dat fiind faptul că statistica oficială nu a dispus inițial de date la cel mai jos nivel de dezagregare (primării), în acest scop se utilizează o formă specială și anume „Indicatorii social-

economici care caracterizează condițiile de trai ale populației localității (comun, ora)”. Aceste date au fost completate și prezentate de către toate primăriile (mai puțin Transnistria!) și au inclus informații privind situația social-economică a localităților, dar și un set de indicatori care caracterizează toate satele din comunele rurale și urbane. În scopul colectării unor date cât mai veridice, în 2006 a fost elaborat un soft specializat pentru introducerea și controlul datelor la nivel de primării, raioane. Alte surse de date pot fi obținute de la Direcțiile raionale Finanțe, Casa Națională de Asigurări Sociale, Agenția Relații Funciare și Cadastru, Biroul Național de Statistică. Baza integrată de date a fost constituită utilizând Clasificatorul Unităților Administrativ-Teritoriale al R.Moldova (CUATM).

În anul 2013 s-a inițiat procesul de perfecționare a metodologiei de calculare a Indicelui de deprivare a ariilor mici în vederea ajustării acestuia la politicile actuale promovate de Guvern și în vederea îmbunătățirii calitative a datelor, conform criteriilor statistice de calitate. Odată cu finalizarea exercițiului de perfecționare a metodologiei, în 2014 vor fi publicate datele conform noii metodologii.

Fondul național pentru dezvoltare regională (FNDR) reprezintă instrumentul principal privind finanțarea proiectelor și programelor de dezvoltare regională, îndreptat, în mod prioritar, spre zonele defavorizate din regiunile de dezvoltare. Fondul se formează din alocațiile anuale de la bugetul de stat, ca poziție distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse. Cuantumul Fondului este de 1% din veniturile bugetului de stat, aprobat prin Legea bugetului de stat pentru anul respectiv. În Fond pot fi atrase și alte mijloace financiare din sectorul public și din cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloacele oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene.

Fondul își desfășoară activitatea în baza legislației în vigoare urmând realizarea a două obiective-cadru:

a) alocarea de mijloace pentru a susține dezvoltarea regiunilor, în special, a zonelor defavorizate;

b) consolidarea posibilităților/capacităților funcționale ale instituțiilor, capabile să asigure implementarea strategiilor (naționale și regionale) de dezvoltare regională.

Operațional, finanțarea proiectelor de dezvoltare regională prin intermediul Agențiilor de Dezvoltare Regională este efectuată prin trezoreria Republicii Moldova. Acest mod de finanțare se așteaptă să fie robust și transparent, astfel încât să satisfacă necesitățile atât ale Guvernului Republicii Moldova cât și ale donatorilor, deoarece, conform

legislației, Fondul se constituie și din resursele financiare ale donatorilor.

Pe lângă fondurile bugetare, există și alte resurse financiare ale ADR, cum ar fi: dobânzile, dividendele din investiții, donațiile, granturile de la donatori. Ele vor fi încasate în conturile bancare deschise în cadrul Contului Unic Trezorerial al Ministerului Finanțelor. Acest fapt impune Agențiile de Dezvoltare Regională să-și deschid conturi separate în conturile trezoreriei pentru a recepționa fondurile respective. Pentru supravegherea fondurilor primite din afara sistemului bugetar, donatorii organizează și finanțază un audit extern, independent. Sursa principală a “altor venituri” pentru Fond, totuși, sunt donatorii, care vor finanța direct proiectele de dezvoltare regională.

Într-o gestionare eficientă și transparentă a resurselor Fondului, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor impune ca:

- Agențiile de Dezvoltare Regională să ofere informații detaliate privind veniturile și cheltuielile suportate în fiecare lună, acestea din urmă incluzând: salariile, fondurile de implementare a proiectelor, alte cheltuieli operaționale ce vor acoperi întreaga finanțare necesară pentru anul următor. Această modalitate de gestionare a cheltuielilor este esențială pentru managementul resurselor bnești din cadrul ministerului.

- documentele de contabilitate și audit să fie identice pentru fiecare din Agenții, respectiv nord, centru și sud;

- să fie organizat auditul intern în cadrul ministerului, pentru ca această instituție să poată supraveghea eficient modul de desfășurare/implementare a proiectelor de către agenții, adică asigurarea funcționării mecanismelor, proceselor de monitorizare și de evaluare, iar Curtea de Conturi efectuează auditul extern, conform prevederilor legislației în vigoare.

Ministerele de resort asigură și procesul de monitorizare. Scopul monitorizării Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională constă în corelarea priorităților, obiectivelor și intelor acestuia cu rezultatele obținute în procesul de implementare a strategiei, pentru ca ulterior să fie efectuată o evaluare cât mai corectă a modului de realizare a ei și a impactului acestuia asupra dezvoltării economice și nivelului de trai al populației. În procesul de implementare a strategiei se desfășoară monitorizarea permanentă a realizării acțiunilor și a rezultatelor obținute în baza planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională, ca, în caz de necesitate, să fie operate modificări în politica promovată și în acțiunile întreprinse.

În particular, procesul de monitorizare și evaluare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională contribuie la:

- analiza situației curente și a tendințelor în realizarea obiectivelor strategice;
- analiza modului de realizare a planului de acțiuni privind implementarea strategiei;
- evaluarea rezultatelor finale obținute.

Strategia Națională de Dezvoltare Regională se referă la întreg procesul de implementare a dezvoltării regionale, inclusiv la elaborarea și implementarea Strategiei de Dezvoltare Regională. Astfel, Ministerul de Dezvoltare Regională și Construcțiilor, este responsabil de asigurarea monitorizării și evaluării adecvate a tuturor lucrurilor din cadrul întregului proces de dezvoltare regională. Activitățile de monitorizare și evaluare încep la nivel de proiect individual și sunt aplicate până la nivel de strategie națională. Acest proces este proporțional nivelurilor resurselor disponibile pentru dezvoltarea regională.

Monitorizarea Fondului Național pentru Dezvoltare Regională reprezintă, de fapt, monitorizarea proiectelor individuale incluse în Documentul Unic de Program și finanțate din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, precum și a cheltuielilor operaționale ale Agențiilor de Dezvoltare Regională, care, de asemenea, se efectuează din acest fond. Rolul monitorizării devine tot mai mare cu cât aceasta oferă informații implicite în proiect, informații prealabile despre succesul sau insuccesul derulării, iar în caz de necesitate, se întreprind acțiuni concrete.

Sistemul de monitorizare trebuie, de asemenea, să ofere Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor și Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale posibilitatea de a evalua progresul în realizarea proiectelor finanțate din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională. Acest scop este realizat cu succes, dacă proiectele sunt grupate pe tipologii de proiecte, conform priorităților. Prioritățile sunt definite în documentele de politici publice, atât la nivel național, cât și la nivel regional.

Agenția de Dezvoltare Regională, în coordonare cu Consiliul Regional pentru Dezvoltare, asigură monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei de Dezvoltare Regională și a Planului Operațional Regional în corespundere cu prevederile legislației în vigoare. Procesul de monitorizare și evaluare a strategiei, de fapt, începe la nivel de proiect individual, proporțional cu volumul resurselor disponibile pentru implementarea acesteia.

Annual, se elaborează un plan de implementare al Strategiei de Dezvoltare Regională (planul anual de activitate al Agenției de Dezvoltare Regională). Acesta reflectă activitățile pentru atingerea obiectivelor și priorităților stabilite în cadrul strategiei. Planul respectiv este elaborat, ținând cont și de obiectivele și prioritățile stabilite în strategiile naționale sectoriale, cum ar fi: Strategia privind aprovizionarea cu apă și

canalizarea localităților din Republica Moldova, Strategia de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003-2015, Strategia infrastructurii transportului terestru pe anii 2008-2017 și altele. Scopul acestei activități este de a corela politica de dezvoltare regională la nivel de regiuni cu restul politicilor sectoriale naționale.

Fiecare proiect, la finalizarea implementării, prezintă un raport detaliat, care evaluează succesul general al proiectului. Acest raport compară valorile inițiale ale indicatorilor de monitorizare (starea reală la faza inițială a implementării proiectului), expuse în propunerea de proiect cu rezultatul final al proiectului.

În cazul proiectelor mari, Agențiile de Dezvoltare Regională, prin procedurile de achiziții publice, angajează experți evaluatori, care efectuează o evaluare specifică, inclusiv sondaje participative cu privire la rezultatele proiectului. Spre exemplu, un proiect care are un obiectiv privind perfecționarea sistemului de aprovizionare cu apă într-o anumită localitate, poate avea un indicator de rezultat, precum ar fi numărul de gospodării casnice racordate la noul sistem de aprovizionare cu apă. În acest caz, poate fi efectuat un sondaj al beneficiarilor finali ai proiectului privind calitatea serviciului. Concomitent, pot fi organizate discuții în focus grupuri cu beneficiarii finali. Viziunea acestora este inclusă în raportul final al proiectului. Resursele necesare pentru efectuarea activităților de evaluare se includ în bugetul proiectului ca parte a costurilor operaționale. În cazul în care acestea nu sunt prevăzute în bugetul proiectului, Agenția de Dezvoltare Regională identifică surse adiționale pentru finanțarea acestor activități. Agenția, de asemenea, efectuează sondaje periodice privind perceperea de către populația din regiune a activităților Consiliului Regional pentru Dezvoltare și progresului implementării Strategiei de Dezvoltare Regională. Rezultatele acestor sondaje sunt reflectate atât ca parte componentă a raportului trimestrial, cât și în rapoartele separate către Consiliul Regional pentru Dezvoltare.

Drept perspectivă de dezvoltare a sistemului de colectare și prelucrare a datelor Biroul Național de Statistică (BNS) în colaborare cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Guvernul României a lansat în anul 2013 un nou proiect de îmbunătățire a disponibilității și credibilității statisticilor regionale pentru factorii de decizie din Republica Moldova.

Implementat de către BNS în parteneriat cu Cancelaria de Stat, Ministerul Economiei, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Agențiile de Dezvoltare Regională, proiectul distribuie fiecărui actor rolul principal în aprobarea și promovarea rezultatelor obținute în cadrul acestuia.

Proiectul, având ca scop implementarea unor acțiuni menite să îmbunătățească disponibilitatea, relevanța, acuratețea și actualitatea datelor statistice la nivel regional și local, va ajuta atât factorii de decizie din țară, cât și partenerii de dezvoltare să identifice mai bine zonele dezavantajate ale țării, să înțeleagă mai profund caracterul problemelor cu care acestea se confruntă și să măsoare impactul acțiunilor și politicilor de dezvoltare la nivel local.

În rezultatul implementării proiectului, autoritățile publice și publicul larg vor dispune de date statistice regionale mai complete și mai fiabile, care sunt extrem de importante pentru procesul de planificare și asigurare a dezvoltării regionale durabile la toate nivelurile. În cadrul Proiectului vor fi identificate carențele informaționale privind disponibilitatea datelor pertinente în profil regional. Ulterior, în baza bunelor practici europene și ținând cont de necesitățile și prioritățile țării, vor fi consolidate capacitățile instituțiilor naționale de a produce date calitative privind dezvoltarea regională a țării.

Proiectul va contribui la îmbunătățirea indicatorilor social-economici la nivel regional și a metodologiilor de calcul, precum și la utilizarea mai bună a datelor relevante din surse administrative și statistice de informații, necesare pentru funcționarea Administrației Publice Locale și activitatea de monitorizare a agențiilor de dezvoltare regională.

De asemenea, va fi acordat suport pentru armonizarea cu standardele UE în ceea ce privește divizarea regională a țării, luând în considerație prevederile Nomenclatorului unităților teritoriale statistice (NUTS), care ar facilita comparabilitatea Republicii Moldova cu UE și eligibilitatea pentru accesarea de fonduri europene. O altă componentă a proiectului prevede revizuirea metodologică a Indicelui de Deprivare a Ariilor Mici, fiind unul din instrumentele de monitorizare și evaluare a implementării politicilor regionale.

Principalul partener extern în cadrul acestui proiect este Institutul Național de Statistică al României, care are o experiență vastă de armonizare la standardele europene și va oferi asistența necesară în acest domeniu.

Bibliografie:

- [1] Legea nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Chișinău
- [2] HG Nr. 158 din 04.03.2010 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare regională, Chișinău
- [3] Strategia națională de dezvoltare regională 2013-2015, 2012 Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Chișinău.
- [4] Manualul operațional privind modul de utilizare a mijloacelor Fondului Național pentru

Dezvoltare Regională, 2012, Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale, Chișinău
[5] Biroul Național de Statistică, - www.statistica.md

Tabelul 1.
Evoluția PIB-ului în R.Moldova

Indicatori	u.m.	2001	2008	2008/2001
PIB, pre uri curente	mii lei	19 051 531	62 921 545	3,3027
	mii \$ SUA	1 480 674	6 056 263	4,0902
PIB pe locuitor, pre uri curente	Lei	5 246	17 625	3,3595
	\$ SUA	408	1 696	4,1605
Indicatori	u.m.	2009	2013	2013/2009
PIB, pre uri curente	mii lei	60 429 803	99 879 000	1,6528
	mii \$ SUA	5 437 562	7 967 125	1,4652
PIB pe locuitor, pre uri curente	Lei	16 948	28 189	1,6633
	\$ SUA	1 525	2 239	1,4681

Sursa: Biroul Național de Statistică.

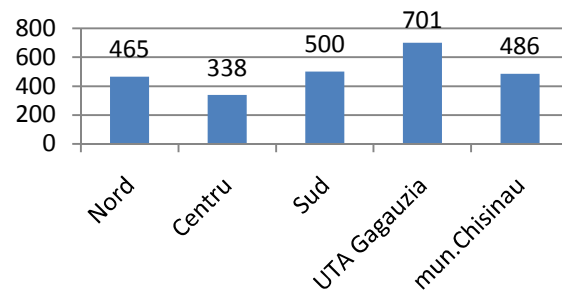

Figura 1. Deprivarea multiplă în mediul rural al Moldovei, anul 2008.

Sursa: Not tehnic. Elaborarea indicelui de deprivare a ariilor mici (IDAM), Chisinau, 2008.

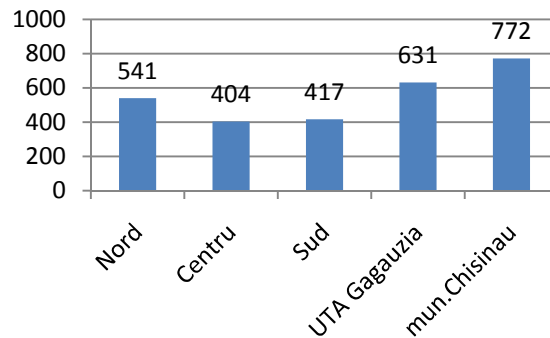

Figura 2. Deprivarea multiplă în mediul rural al Moldovei, anul 2012.

Sursa: <http://www.mec.gov.md/ro/content/idam>

